

**VAR RÄDD OM JORDEN.
VI ÄRVDE DEN INTE AV VÅRA FÖRFÄDER,
VI FICK DEN TILL LÅNS AV VÅRA BARN.**

*Och den fågel som vi hörde i vår skog
Och som vi hör,
Vem kan säga om han dog
Eller lever och dör
I en annan skog än vår
Och om det är i hemlighet
En annan i år?
Vem kan säga, vem vet?*

*Och om rosen är densamma eller vi
såg en ros som en gång
var en ros och vem vill säga Förbi!
Till en ros, till en sång?
Och vi glömmen en ros för en ny
och vem säger till vem
vi med rosen och sången ska fly
när vi glöms? Finns ett hem?*

Denna dikt är hämtad ur Hjalmar Gullbergs kärleks-samling "Ögon, läppar".

Min egen bild av rosen är mera prosaisk.

Det är den spirande rosen i gryningstimmen, fortfarande daggfuktig vändande sig mot soluppgångens första ljus och möjligen undrar den detsamma som jag, vad skall denna dag innehålla?

Det finns anledning påminna om att rosen också har taggar! Ibland kan vi behöva känna dessa som en påminnelse om att respektera andra värden än våra egna!

Men rosen har dessutom en politisk innebörd, och utan att föra något politiskt resonemang så har rosen för många kommit att stå för solidaritet och omtanke, alltmer en bristvara i dagens samhälle. Det saknas också, som jag uppfattar sakernas tillstånd, långsiktighet och uthållighet, och jag undrar hur skall vi klara två av de viktigaste och största utmaningarna som ligger framför oss utan en annan värdering av dessa två ord?

Det går i detta sammanhang inte att undvika några ord om ansvarets betydelse eller brist på betydelse i vår tids senaste stora globala utmaningar. (...) Kanske den viktigaste är den om de pågående klimatförändringarna. När Adolf Fredrik Nordenskiöld på sin resa på Grönland 1870 för första gången såg glaciären vid Jakobshavn beskrev han det med hänförelse på följande vis: "Ett starkt dån gaf då och då tillkänna att ett isberg remnat, vilket vanligen åtföljdes af ett häftigt, ända till stranden nående vågsvall".

Det finns anledning undra hur han hade tänkt om han sett samma sak idag, då vi vet att den här glaciären årligen vräker ut 50 kubik kilometer is i havet. Detta är en fördubbling på tjugo år. Hade han kanske undrat över vad detta kan komma att få för konsekvenser inte bara för golfströmmens riktning, utan också för de ca 100 miljoner människor som påverkas på ett ofattbart sätt om den pågående klimatförändringen fortsätter, med en ökning av världshavens nivåer. Och hade han kunnat förutse den kamp om olja och mineraler som nu är under uppsegling eller ens tro att många för honom, på grund av ismassorna stängda vatten, nu håller på att bli seglingsbara året runt?

Hade Nordenskiöld skrämts av att Inuiternas möjlighet att överleva, sakta håller på att försvinna då säljakten inte längre ger några byten eftersom isen numera är så tunn att den inte bär de för jakten så viktiga hundspannen?

Hade han kanske med förfäran sett den senast av klimatkatastrofer, förra årets brinnande sydöstra Australien och undrat vad skall mer behöva hända innan vi förstår att nu är det faktiskt allvar.

Hade han skrämts av den rapport som den australiensiska regeringen publicerade förra året och som visade att de extrema heta år som tidigare kom

i snitt vart 22 år nu med stor sannolikhet kommer att komma vart annat år!

Samtidigt som Viktoria brinner, håller en annan delstat, det nordliga Queensland på att drunkna.

Hade Nordenskiöld möjligen frågat: Varför vågar ingen ta ansvar? Och vilket vägval hade han i så fall gjort?

En annan aspekt i kölvattnet efter nyss nämnda kriser är behovet av en rättvisare fördelning av våra resurser. Det kan inte vara rimligt att vi som anser oss tillhöra den rika delen av världen skall sänka vår standard bara lite grann mot att till exempel Indien eller Kina inte ska öka sin levnadsstandard överhuvudtaget. Detta är ett djupt orättfärdigt synsätt.

En rättvisare fördelning måste ske i samverkan och med betydligt större förändringar i västvärldens, och därmed också vårt eget, levnadssätt än vad jag tror att vi ännu har insett. Det kan också i detta sammanhang vara bra att komma ihåg att enligt en utredning som Världsbanken gjort beror 75% av prisuppgången på mat på bioenergens behov av råvara. Detta styrs i sin tur huvudsakligen av västvärldens behov av energi vilket sker på den svältande världens bekostnad.

Det räcker att här citera FNs speciella sändebud i livsmedelsfrågor Jean Ziegler som för något år sedan krävde ett femårigt stopp för produktion av biobränslen som med nuvarande produktionsmetoder enligt honom är att betrakta som ett brott mot mänskligheten, ett tyst massmord. 862 miljoner människor lever idag i ett stadie av kronisk undernäring enligt FAO. Här hemma berör det politiska samtalet knappast detta förhållande.

Det finns all anledning att vi lite till mans funderar över vårt eget ansvar för en förändrad konsumtion. Utan en förändring hos oss som individer läggs inte grunden för de nog så viktiga kollektiva besluten om ett annat vägval som förhoppningsvis skulle innebära ett uthålligare brukande av jorden och dess kvarvarande resurser.

Vem vågar ta ansvar och ta det första steget mot ett annat vägval som innebär hållbarhet och långsiktighet? Och hur ser mitt eget vägval ut?

Utän att bli alltför mycket domedagsprofet känns det som om sanden i timglaset är på väg att rinna ut. Men än finns det möjlighet att ändra utvecklingen men då krävs att vi alla som individer är beredda att omvärdera vår livsstil och få de som bestämmer, oavsett politiker eller finansinstitut att förstå den verkliga innebörden i de två modeorden hållbarhet och uthållighet!

Jag läste för en tid sedan ett citat av professor Wangari Maathai, som utsågs till Nobels fredspristagare 2004 med motiveringen "Fred på jorden är beroende av att vi lyckas säkra livsmiljön. Maathai står längst fram i kampen för miljön, demokrati och kvinnors rättigheter".

Wangari Maathai säger så här:

*Låt oss inte säga ner träd hur som helst
Låt oss inte förstöra de skogsklädda bergen
Därför att om skogarna på bergen sågas ner, sluta
vattnet flöda i floderna, regnen blir oregelbundna,
skördarna kommer att slå fel och människor kommer att
dö av hunger.*

Många av de ekosystemtjänster som vi tar för givna verkar nu negativt påverkas genom att vi kanske inte förstår dessa systems avgörande betydelse för att den biologiska kedjan hålls stark och intakt. Ekosystemdiskussionen borde enligt min mening vara mycket intensivare än vad den är också mot bakgrunden av att de senaste 50 åren har över 60 % av världens ekosystem förstörts eller kraftigt utarmats huvudsakligen beroende på mänskliga aktiviteter. Likaså förtjänar samtalet om de ekologiska och sociala värdena en mer framskjuten plats i framtidsdebatten än vad de har idag.

Men varför gör vi då inget? Kan det vara så att varje form av förändringar oftast ses som ett hot? Borde vi inte - var och en av oss - försöka se möjligheterna i förändringsprocessen i stället?

Det handlar också om vad vi lämnar efter oss till kommande generationer. Egentligen har vi bara jorden för ett kort lån innan nästa generation tar över ansvaret. Ett klokt Kenyanskt ordspråk säger följande: "Var rädd om jorden. Vi ärvde den inte av våra förfäder, vi fick den till låns av våra barn..."

Samtidigt hårdnar kampen om den goda jorden. Olika samhällsfunktioner tar för sig. Nya stadsdelar, köpcentra, vägar med mera kräver mark, tyvärr ofta på de bördigaste områdena.

Också mineralindustrin kastar sina glupska blickar över den goda jorden, nu senast har Shell fått tillstånd att i stora delar av Skåne prospektera efter naturgas. Detta är för mig upprörande. Det är som om den verksamhet som pågått i generationer och på många sätt skapat mervärden nu inte är någonting värt. Människor har också format sina liv och värderingar utifrån det som jorden ger och plötsligt skall en kortsiktig verksamhet anses vara viktigare. Att sedan försöka krama ur jorden de sista fossila resterna kan inte vara riktigt då samhället i övrigt försöker hitta nya energisystem.

Det finns också anledning fundera över om vem som egentligen äger jorden, därför att vi alla har olika beröringspunkter till jorden. Det är enligt min mening inte möjligt att äga jorden, vi som brukar den kan ha ett ekonomiskt och juridiskt ansvar, men det finns också många andra förhållningssätt som skall få sin rättmätiga del av jorden. Det är alltså inte bara vi som odlar den som har någon form av rätt till den. Det kan lika gärna vara Du som har ditt svampställe, eller ditt ställe för avkoppling eller Din promenadslänga längs Verkaåns brusande vatten eller längs strandpromenaden strax härintill. Dessa ställen äger bara Du och ingen annan.

För mig är det för mycket fragmentisering av de frågor som rör markens och den skånska jordens utnyttjande. Men vem ser till helheten och var förs det samtalet?

En annan spännande fråga att fundera över är hur våra värdeförändringar ser ut och vilket ansvar vi som enskilda individer tar för dessa förändringar. Hur uppstår värdeförändringar och hur kommer de att påverka våra framtida beslut och vår förmåga att ta ansvar? Det finns säkert all anledning för oss alla att försöka förstå detta.

Men varför gör vi då inget? Kan det vara så att varje form av förändringar oftast ses som ett hot? Borde vi inte var och en av oss försöka se möjligheterna i förändringsprocessen i stället?

I detta sammanhang finns det anledning att påminna om Charles Darwins ord:

"Det är inte den starkaste av arterna som överlever, inte heller den mest intelligenta. Det är den som är mest anpassningsbar".

Det tycks som om vi människor det sista århundradet glömt bort dessa ord. Vi borde kanske lite till mans fundera över innebörden i detta.

Vårt medborgerliga ansvar sträcker sig, eller borde sträcka sig över generationsgränserna men jag är inte alltid så säker att det gör det. I min generation är vi ofta alltför dåliga på att samtala med nästa generation i så motto att vi inte lyssnar tillräckligt på vad de vill och tror på. Det finns dock goda exempel på att det faktiskt går att bygga broar mellan olika åldrar, synsätt och kulturer, här är Drömmarnas Hus ute på Rosengård i Malmö ett gott exempel, och detta inger ändå visst hopp.

Det är möjligen lättare att se framåt men hur mycket ansvar visar vi den äldre generationen, människorna som fött oss, fostrat oss och byggt det samhälle vi nu lever i? Det är plågsamt att läsa om äldreboende där människor bäddas ner på tidig eftermiddag, otjänlig mat, äkta makar som levtt ett långt liv tillsammans men som nu på sin ålders höst tvingas leva på olika håll.

Varför bryr vi oss ibland inte förrän det är för sent? Var finns vårt eget ansvar? Mänsklig kontakt och kärlek kan vi inte överlåta till det allmänna

ansvaret även om de personer jag mött inom vård och omsorg gör en kärleksfull och berömvärd insats.

Det borde vara självklart att ägna mer ansvar, kärlek och omtanke till dem som står oss nära än vad vi gör i dagens samhälle. Varför har det då blivit så? Det finns inga entydiga svar på detta men en del förklaringar som jag ser det kan nog enligt min uppfattning hämtas i det som jag anfört tidigare.

Viljan och respekten för att ta ansvar grundläggs sannolikt i unga år men om vi inte lär våra barn, än värre inte ger dem möjligheten, att ta ansvar för sig själva och sin omgivning hur skall det då gå? Hur skall det lilla barnet förstå vad ansvar innebär om vi inte försöker visa dem att vi litar på att de tar ansvar och att vi också visar uppskattning för detta genom att säga ett enkelt "tack". Tack, för övrigt ett ord som tyvärr inte används så ofta längre men som kan innebära både kärlek och respekt.

Men det handlar för mig också om en förståelse för att vi som tillhör den grupp i samhället som i ekonomiska termer är att betrakta som välbeställda måste vara beredda att dela med oss på ett annat sätt än vad vi gör idag då det samhälle som präglats av kollektiv omsorg sakta monteras ner och ersätts av ett samhälle som mer präglas av egoismen. Solidaritet tycks vara ett bortglömt ord.

I detta möjligen något kritiska men även något dystra anförande finns det dock självklart all anledning att också prata en del om de goda krafterna. De tidigare nämnda leading ladies är ett exempel på de goda krafterna men de finns också de som i det tysta gör stora insatser på olika plan utan att få den uppskattning de så väl är värda men som ändå oförtrutet arbetar vidare för det som de tycker är rätt.

Kärleken är en annan god kraft, om än inte så lätt att beskriva. Kärleken är på sitt sätt också ett vägval. Att våga välja kärleken som kan vara ett kort ögonkast eller en hastig beröring men kan också vara ett långt gemensamt liv med allt vad det innebär. Kärleken kan också ha inslag av vemod. Vemod, en kanske underskattad känsla. Att få vara en del i den tidiga gryningstimmen kan ge ett vemod, en då nästan behaglig och vilsam känsla som i takt med att det första morgonljuset kommer övergår i glädje, tacksamhet och nyfikenhet över vad den nya dagen kommer att föra med sig.

Det kan också vara, den djupa kärleken till, och stoltheten över sina barn, eller när äldsta barnbarnet liggande på morfars arm framför tv-apparaten tittande på en tecknad film plötsligt frågar: "Morfar, vet du varför jag ligger så här?" "Nej", svarar jag. "Därför att jag tycker om Dig". För att sedan fortsätta tv-tittandet utan att fundera över hur mycket denna korta mening egentligen betydde. Det kan också vara den trogna hunden vid mina fötter under skrivbordet som plötsligt vaknar till, tittar på husse och sedan lugnt somnar om, trygg i känslan av att husse inte lämnat honom.

Kärleken rymmer så mycket. Det kan vara närheten till familjen, kärleken till sina medmänniskor, till nära och kära, men också till de små upplevelsorna eller tingen, att få känna tacksamhet över allt det som du fått uppleva, stort som smått, och till allt det som ligger framför dig... Det kan vara kärleken till människorna, jorden, skogarna och djuren men kanske mest av allt och det viktigaste valet: Kärleken till livet.

Jag vill gärna avsluta detta anförande med en dikt av Adonis, den syrisk-libanesiske poeten.

Sedan rosen har överlämnat sig åt solen
och vissnat,
ärver vinden ett gyllene stoft
Jorden säger om sina ruiner:
Se min sång som har återvänt till mig

Tack för att jag fick ta Er tid i anspråk en liten stund.

Carl Piper